

1918. Apa Olaszországban. — A világháború befejezése, a háború elvesztése.

1919. Apa a nemzetörségben. — A versaillesi és st.-germaini béke.

1920. Apa tanító. — A népszövetség megalakulása.

1921. Apa Hohenauba kerül.

1922. A szülők házassága. — A franciák megszállják a Ruhr-vidéket. Stb.

A tanuló a családja segítségével meghitt közelségbe kerül a történelemmel s az élet egyéb vonatkozásaival (gazdasági, társadalmi, népesedési, biológiai, egészségügyi vonatkozások). A nemzetségben az egész nemzet képe tükröződik.

A családismeret nálunk még teljesen ismeretlen. Igaz, hogy nem is valószínűsíthető meg a török uralom folytán oly mértékben, mint a nyugati államokban. Mégis érdemes rajta gondolkozni és lehetőség esetén felhasználni. Bizonyára új színnel lehetne vele a történettantitást gazdagítani.

R. Meister: *Az 1935-36. év pedagógiai irodalmának áttekintése* c. cikke hasznos kalauz a pedagógiai irodalom útvesszőiben. A gyakorlati pedagógust érdeklő néhány mű:

H. Nohl: *Die pädagogische Bewegung in Deutschland und ihre Theorie* c. műve a németországi pedagógiai mozgalmakat ismerteti. A közismert pedagógus kitűnő alapvetése a legnagyobb érdeklődésre tarthat számot.

F. W. Foerster: *Alte und neue Erziehung* c. műve méltóan sorakozik a nagy pedagógus eddigi alkotásai mellé.

W. Tannel: *Die kaufmännisch-wirtschaftliche Erziehung und Bildung in Vergangenheit und Gegenwart* c. könyve rendkívül időszerű iskolaszervezeti kérdésekbe vág: a gazdasági nevelés múltjával és jelenésével foglalkozik.

M. Stecher: *Wirtschaftliche Bildung* c. füzetét az előbbi egészíti ki.

L. Battista: *Handbuch der Erziehung und des Unterrichtes in der Hauptschule* c. kollektív mű az osztrák polgári iskolai pedagógia alapvető kézikönyve. Eddig megjelent a földrajz és a természetrajz kötete.

H. Amann: *Lichtbild und Film in Unterricht und Volksbildung* c. hatalmas munkája a filmoktatás technikáját, pedagógiáját, módszerét és esztétikáját tárgyaló kézikönyv.

Szántó Lőrinc.

Der Deutsche Volkserzieher 1936. 19. számában figyelmet érdemel H. Scharrelmann, Berlin: *Az oktatás elmélyítő hatása* c. tanulmánya. A szerző megállapítja, hogy az iskolai oktatás leginkább csak a tárgyi tudást szolgálja. Bővíti a tudást, de a lélek mélységeibe nem hat le, pedig a legigénytelenebb témából is kihajthat az igazi műveltség csirája. Legtöbbször megelégszünk a tananyag megismertetésével, de annak nevelő hatásával nem törődünk. A német iskola ma jellemiskolává készül átalakulni, melyben a tanuló egészséges életszemléletet kell, hogy nyerjen. A világnézet a népről, államról s vallásról szóló nézetekből tevődik össze, s magában foglalja Istent és a természetet. A tanterv minden része alkalmas arra, hogy ezt kialakítsa a lélekben. A tapasztalat szerint a leghatásosabb eljárás az, ha valamely tárgyból kiindulva közös és szabad beszélgetésben törekszünk a gyermekek megnyilatkozására birni, mondaná el saját véleményét. Ezt azután a nevelő

helyes belátással, helyes ítélettel alakítja ki. Az a nevelő, aki csak maga szónokol a gyermekeknek, de nekik szabad véleményt nyilvánítani nem enged: az letompítja a tanulók érdeklődését a leszebb téma iránt is. Az osztálynak magának kell megtalálnia a világszemlélet kérdéseire a feleletet. Ehhez azonban nagyon sokoldalú szemlélet kell, hogy az osztály helyes feleletet találjon a feltett kérdésre. Fontos, hogy a gyermekek lelkük legbensejében is helyesléssel fogadják az oktatásból leszűrt nézeteket. Ezt nem könnyű kiismerni. Közvetlen kérdések útján nehéz megállapítani, hogy a gyermek igazában hogyan gondolkodik és érez. A legtöbb ösztönszerűen azt a feleletet adja a nevelőnek, amit az — szerintük — hallani óhajt. Lélektani nehézséget jelent egyéb titkos nevelői hatások aknamunkája is. Ezért a már elintéztett kérdésekre is újra, meg újra vissza kell térni, hogy a hatás annál maradandóbb legyen. A nevelőoktatás feladata, hogy tudatlanokat oktasson, felületesen gondolkodókat elmélyítsen, lanyhákat felrázzon, közömbösöket érdeklődésre serkentessen és téves véleményeket a gyermekből kicsalogasson, hogy azok helytelenségéről a gyermeket meggyőzze. Az elmondottak szemléltetésére szolgáljanak a következő példák:

I. *Alsófokon. 1. A családról* beszélve, szóba kerülnek az ősök. Ezek száma mindig nőttön-nő, minél inkább visszanyúlunk a múltba. Megértettjük a családnév eredetét és szükséges voltát. A családhoz számítjuk a rokonságot is, mely sokszor igen nagy területen elszórva él tőlünk távol ugyan, de mégis hozzánk tartozik. A vérség köteléke szorosán összefűz minket, s ha bajba kerülünk, össze kell tartanunk. Végül felhangzik a kérdés: Mit tudtok a családokról, a családfáról?

2. *Az anyanyelv.* A kicsi gyermek csak lassanként tanul meg ülni, járni, beszélni. Az első beszédet az édesanyától tanulja a gyermek, azért hívjuk anyanyelvnek. Az idegen népek is így tanulják nyelvüket; az meg az ő anyanyelvük. Az egy országban lakó és egyazon anyanyelvet beszélő emberek együvé tartoznak és össze is kell tartaniok. Persze, laknak az országban egyéb nyelven beszélő s egyéb fajú emberek is, de ezek nem tartoznak hozzánk; más a vérük, máskép éreznek és gondolkoznak, mint mi.

3. *Használati tárgyak.* A gyermekeket rá kell vezetni annak megismerésére, hogy a köznapi élet legközönségesebb tárgyai is hosszas fejlődés eredményei: kalapács, fűrő, kerék, zsebkés, pohár, vízvezeték, villany, ruházat stb. mind az előző korok munkájának eredményei. Mennyi ember kísérletezett, gondolkozott azon, hogy a mindennapi szükséglet egy-egy darabját tökéletesítse. Nagy hálával tartozunk a sok névtelen feltalálónak, — mert ők tették kényelmesebbé életünket. Bizonyára a ma élő gyermekek közt is fog akadni feltaláló, aki tovább fogja fejleszteni az eddig elért eredményeket és szolgálatot tesz majd az emberiségnek. Mindennek van története a földön, még annak az árokban heverő törött konzerydoboznak is. Ha az mesélni tudna!

II. *A középfokon. Fadöntés.* Egy séta alkalmával láttam, hogy egy öreg fát ki akarnak dönteni. A munkások fűrészelése, vontatása, s általában az egész munkafolyamat sok-sok gondolatot ébresztett fel bennünk. Itt van pl. a fűrész. Mennyi fajtája van s mindegyik más munkára való. Hozzá hasonló munkát végez a reszelő, a csiszoló papiros, a borotva. Mindegyiknek alapelve a dörzsölés. A dörzsölés simára csiszol. Még a puhább anyagok is

képesek idővel a keményebbeket lesziszolni. Ezen alapul a vízesőpp eróziós munkája.

A fa kidöntése után betemetik a lyukat, s a benne maradt gyökérmadarványok idővel elkorhadnak, elpusztulnak. Ime, az elmúlnak, a halálnak problémája. Az elmúlnak sok formája van s lényege az, hogy minden halott szervezet feloszlik és porrá lesz. Az ember is feloszlik, miután a lélek elhagyta elpusztult hüvelyét.

A fadöntés igen veszedelmes munka s a munkáscsoport, mely a dolgot végzi, csak egy felsőbb akaratnak engedelmessé, kerülheti el a bajt. Ha mindenki a saját feje után menne, sok szerencsétlenség származnék belőle. Értékes munka csak egységes vezetés mellett lehetséges, úgy, hogy egyik ember segít a másiknak. Így van ez az állami életben is.

Az erdei fadöntés nagyon nehéz munka. A fákat előbb kijelölik, mégpedig úgy, hogy az erdő többi fája annál jobban fejlődhessék. A ledöntött fákat lehántják, legallyazzák, miáltal a szegény nép is jut olcsó, vagy ingyen tüzelőhöz. Ez gondolatokat ébreszthet a téli segély s a munkanélküliség irányában. — A fatörzsek szállítása, feldolgozása, értékesítése kapcsán szóba kerülhet a behozatal és kivitel, a deviza gazdálkodás, a nyersanyagterületek igazságtalan felosztása, a gyarmatok kérdése. A külföldi drága fa nem pótolható. A hazai fát csak bútorkészítésre és építkezésre lehet felhasználni. — Az iskolapadok is innen vannak. — Beszélhetünk még a fa életéről, fejlődéséről is. — Ezekből a példákból is látható, mennyire alkalmasak a legmindennapibb dolgok is mélyreható gondolatok ébresztésére és ezzel a lelki élet mélyítésére.

A 20. füzetben *Hermann Wiechmann, Wesenberg*: **A nyelvjárászerű nyelvoktatásról** ir egészen újszerű gondolatokat s gyakorlati alkalmazását is bemutatja. Szerinte a nyelvjárászerű nyelvoktatás — ellentétben az eddig követett nyelvtanítással — nemcsak a felnémet művelt nyelvet tartja szem előtt, hanem a gyermek nyelvét is úgy, ahogyan azt tájszólásszerűen beszéli. Azt teszi a nyelvtanítás tengelyévé, ami a tájszólással beszélő gyermeknek a művelt köznyelvre való áttérésekor a legnagyobb nehézségeket okozza. Miután pedig a különböző nyelvjárások különböző viszonyban állnak a köznyelvhez, azért különböző nyelvkönyvekre is van szükség. A nyelvjárászerű nyelvtanítás tehát az ismertből indul ki s egyúttal közelebb hozza a nyelvtanítást a vérségi kötelékhez, a hazai rőghöz. A nyelvjárás ugyanis egy világnézet eredménye, melyet egy bizonyos embertípus, bizonyos vidéken, bizonyos történeti fejlődés folyamán kialakított és utódaira átszármaztatott. Ernst Krick szerint: „A gyermek beszélni tanulása nevelési folyamat, mely által a gyermek az életközösség egy bizonyos típusának tagjává lesz. Ez a folyamat határozza meg a gyermek egész belső fejlődését, a nyelv adja a gyermeknek a gondolkodási normát, az asszociációs pályákat, a kultúrát, az értékelést, érzékeinek képzését és belső szemléletét“. A tájszólást tehát nem becsülhetjük le, mint valami nyelvi tökéletlenséget, hanem ellenkezőleg, úgy kell azt tekintenünk, mint a gyermek népi mivoltának kifejezését. Viszont a felnémet köznyelv sem pusztán megértetési eszköz, hanem olyan szellemi kincs, mely nemzeti értelemben összefogja mindazt, ami lényegileg

német. A nyelvoktatásnak eszerint mélyebb feladata van, mint a köznyelv formáinak és törvényeinek esajátíttatása. A nyelvoktatás hozzáilleszti a tájnyelvet a köznyelvhez, a tájnyelvhez kötött népi öntudatot a felnémet öntudathoz s kibővíti a szülőföldi világnézetet nemzeti szemléletté. Ezt a feladatot persze, nem lehet szabályok, sémák adásával megoldani; a nyelv több mint logikailag megfogható tény. A nyelv a nép eleven érzékszerve, melynek sok sajátosságát csak érzésszerűen, és pedig a nyelvérzék útján lehet megfogni. A nyelvnek és a nyelvoktatásnak ilyen felfogása mellett a tájnyelvszerű nyelvoktatás egészen más utat követ, mint az, amelyik eddig szokásos volt. A nyelvoktatás eddig a grammatikai szabályok szilárd vázára épült; a tájnyelvszerű nyelvoktatás pedig a nyelvet összhatásában nézi s utal arra a módra, ahogyan a kisgyermek tisztán csak sok gyakorlás útján s nyelvtani szabályok nélkül tanul meg beszélni. Arra a következtetésre jut, hogy a tájnyelvszerű nyelvoktatás is nyelvbéli tapasztalat és gyakorlat útján próbáljon a felnémet nyelvérzékhez eljutni. Erre szolgálnak a beszédgyakorlatok, Tárgyuk mindaz, ami a gyermekeket érdekli és beszédre bírja; pl. valami érdekeset felolvasnak s ehhez fűződik a kérdés, felelés, kételkedés, magyarázás, kiegészítés, vitatkozás, stb., miáltal természetes beszédfolyamat jön létre. Ezekkel vezetjük be a gyermekeket a felnémet nyelv használatába. Megerősödik ez a gyakorlás általt, hogy iskolai használati nyelvé is a művelt köznyelvet tesszük. A tájnyelvszerű nyelvoktatás kétféle nyelvgyakorlást alkalmaz: 1. egyes gyakorlatokat, amelyek segítségével a tájnyelvnek *egy* bizonyos jelenségét magyarázza és idomítja felnémet kifejezéssé; és 2. összesítő gyakorlást, ahol az osztály valamely tájnyelven írt olvasmány tárgyalása kapcsán, közös munkával küzdi le a tájnyelv és köznyelv közti nehézségeket, úgy hogy az olvasmányt szinte fordításszerűen ültetik át a művelt felnémet köznyelvre. A munka menete a következő: a tájszelvi szöveg elolvasása, átültetése a köznyelvre, tartalmának begyakorlása és végül felnémet nyelven való szabad elmondása.

A 21-ik számban M. Müller, Berlin: *Iskola és élet* címmel a következőket írja: Az iskola és élet kapcsolatát meg kell teremteni, mert még mindig áll az a csodálatos tény, hogy az iskolában mintatanulóknál ismert tanulók az életben gyakran felmondták a szolgálatot s viszont az iskolában gyöngéeknek minősítettek, az életben jól beváltak. Hogyan magyarázzuk ezt az ellenétet? A felelet rá nem nehéz. Az élet iskolája akaratot és tetterőt kíván, tehát jellemet feltételez. A közelmúlt tanuló- és munkaiskolája nem a nevelést, hanem a módszert állította előtérbe. Sokszor lényegtelen dolgokról folyt a vita s mindinkább eltávolodtunk a neveléstől. Az iskolai fegyelemtől pedig jobb nem is beszélni. De a legnagyobb ellensége mind az ifjúságnak, mind a nevelőnek az intellektualizmus volt. A tanítás homlokterében a tudás állott, azt többre értékelték, mint magát az embert. Nem csoda, hogy mindenütt az ész, az értelem kiképzése aratott győzelmet, s a gondolkodás a logikai törvények kapcsán egészen gépiessé vált. A tanulókat is általános osztályzattal értékelték. — Egyes pedagógusok azzal érvelnek, hogy jellemmel nem lehet hajót építeni és ágyút önteni. Az igaz, de viszont a jellem nélküli ember, ha tudását és hatalmát a nép ellen használja fel: árulójává lesz annak. Az ember igazi értéke nem az észben van, hanem a lélekben, az alkotó erők kohójában.

A nevelésnek vissza kell térnie a lélekhez, s másként kell a tanulókat értékelnie, mint eddig. — Hibás volt a múltnak az a felfogása is, hogy a politika nem való az iskolába. Mint pártpolitika, nem is való oda, de ha a politikát úgy fogjuk fel, hogy az nem más, mint tevékenység a nép szolgálatában; annak fenntartására, védelmére, szabadságának és kenyerének biztosítására: akkor kár tőle óvni az iskolát, a tanítóóságat aggályosságban s a tanulóereget teljes tájékozatlanságban hagyni ilyen életbevágó kérdéseket illetőleg. A politikának ez a hamis értelmezése vitte romlásba az országot. A jövőben hassa át az iskola falait bajtársi szellem, mely tanárt és tanulót szorosona egybefűz, s kerüljön a nevelés az őt megillető első helyre; a tudás pedig álljon a második helyen.

Jármai Vilmos.

H I R E K.

Az Uj Nevelés Ligájának a múlt év nyarán *Cheltenhamben* (Anglia) tartott VII. világkongresszusán, — amelyen a világ legkülönbözőbb nemzetei közül mintegy 1500-an vettek részt, — Magyarországot *Dr. Várkonyi Hildebrand egyetemi ny. r. tanár*, *Nemesné Müller Márta* és *Baloghy Mária*, a *Jövő Utjain* c. pedagógiai folyóirat szerkesztői, *Beliczáné Okolicsányi Éva*, a Családi Iskola tanítónője, *Csorba Tibor*, celledömölki állami polgári iskolai tanár, *Terebesi Éva* tanárnő és *Kubinszky Lajos* Londonban időző hazánkfia képviselték. Balogh Mária-nak köszönhető, hogy a kongresszus résztvevőivel az ő buzgólkodása folytán kivitt Budapest fűrdőváros, Hungária és Ünneplő falu c. magyar filmek levetítésével és ismertetésével hazánk fővárosát, a magyar föld szépségét és a magyar népművészet pompázó panorámáját megismertette. A világkongresszuson szerzett tapasztalatokról számolt be a Szegedi Pedagógusok Körének a múlt év december havában tartott huszonkettedik ülésében *Dr. Várkonyi Hildebrand* egyetemi ny. r. tanár.

A Szegedi Pedagógusok Körének f. évi január hó 29.-én tartott huszonharmadik ülésében *Dr. Kisparti János*, a szegedi tankerült kir. főigazgatója tartott: *Elmélet és gyakorlat a tanításban* címen nagyvonalú előadást. — Az előadáson több mint háromszáz szegedi és környékbeli pedagógus jelent meg.

Gróf Teleky Pál az Országos Közoktatási Tanács elnöke, a József Nádor Műegyetem közgazdasági fakultásán a földrajzi tanszék ny. r. tanára, a közép- és középfokú iskolák tanárai részére a földrajz tanításának célja és módszere címen előadássorozatot hirdetett, mégpedig azzal a céllal, hogy az új középiskolai tanterv értelmezésénél s a földrajz tankönyvek megírásánál egyöntetű felfogások és módszeres eljárások érvényesülhessenek.

A Felsőoktatási Kongresszust, melyen a múlt év december havában a Kormányzó Ur, az ország bíboros-hercegprímása, a két népszerű kir. herceg, a kormány tagjai és az ország szellemi életének számos reprezentánsa is meg-